

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU

ympäristötekniologia

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Tapani Heikkinen

OPINNÄYTETYÖ

Työelämäyhteistyön kehittäminen Lapin ammattiopiston metsäopetuksessa

OPINNÄYTETYÖ

Tammikuu 2015

Opinnäytetyöstä on sen julkaiseminen jälkeen laadittu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistuksen mukainen esiselvitys, jossa opinnäytetyön todettiin loukkaavan hyvää tieteellistä käytäntöä. Opinnäytetyössä on todettu laajamittaista plagiointia.

OPINNÄYTETYÖ**Tammikuu 2015****Ympäristötekologia**

Sirkkalantie 12 A

80100 JOENSUU p.

013 2606900

Tekijä

Tapani Heikkinen

Nimeke

Työelämäyhteistyön kehittäminen Lapin ammattiopiston metsäopetuksessa

Toimeksiantaja

Lapin ammattiopisto

Tiivistelmä

Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa työelämäyhteistyö on keskeisessä asemassa. Lain mukaan koulutuksessa on otettava erityisesti huomioon työelämän tarpeet. Koulutusta järjestettäessä tulee olla yhteistyössä elinkeino- ja muun työelämän kanssa. Koulutuksen ja työelämän yhteistyö on ollut pitkään keskeisenä ammatillisen peruskoulutuksen kehittämiskohteena.

Opinnäytetyön tavoitteena oli perehtyä koulutuksen sekä työelämän väliseen yhteistyöhön Lapin ammattiopiston metsäopetuksessa. Työelämäyhteistyön kehittämistarvetta on kuitenkin jatkuvasti, ja kehittämistyön avulla etsittiin keinoja yhteistyön lisäämiseksi sekä eri yhteistyön toimintamallien vakiinnuttamiseksi. Metsäopetuksessa on työelämäyhteistyötä monella eri tasolla. Opinnäytetyössä toteutettiin kyselytutkimus kone ja lämpöyrittäjille, jotta saataisiin yhteistyön kehittämisen keinoja myös työelämän edustajilta.

Kyselytutkimuksen tulosten mukaan yhteistyön kehittämiseen on tarvetta ja halukkuutta myös työelämän edustajien mielestä. Yhteistyön kehittämiseksi tulisi järjestää työpaikkaohjaajakoulutusta, koska siihen oli kiinnostusta suurimmalla osalla kyselyyn vastanneista. Opettajien työelämäjaksot olisivat myös hyvä keino lisätä yhteistyötä. Laajemman työelämäyhteistyön kehittämiseksi tulisi koota eri metsäalan edustajista neuvottelukunta. Sen tehtävänä olisi kehittää yhteistyötä sekä tuoda julki metsäalan eri toimijoiden näkemyksiä metsäalaa koskevissa asioissa.

Kieli

Suomi

Sivuja 38

Liitteet 2

Liitesivumäärä 7

Asiasanat

työelämä, koulutus, metsäala

 <p>Karelia UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES</p>	<p>THESIS</p> <p>January 2015</p> <p>Degree Programme in</p> <p>Environmental technology</p> <p>UAS Master's Degree</p> <p>Sirkkalantie 12 A</p> <p>80100 JOENSUU</p> <p>FINLAND</p> <p>0132606900</p>
<p>Author</p> <p>Tapani Heikkinen</p>	
<p>Title</p> <p>Developing Cooperation with Working Life in Lapland Vocational College Forestry Training Commissioned by Lapland Vocational College</p>	
<p>Abstract</p> <p>Co-operation with working life plays an essential role in upper secondary vocational education and training (VET). The Vocational Education and Training Act states that working life needs should specially be paid attention to. When arranging education, there should be cooperation with business and other working life. Co-operation between education and working life has been an essential development object for VET for a long time.</p> <p>The aim of this thesis was to study cooperation between education and working in forestry training of Lapland Vocational College. There is however a continuous need to develop cooperation with working life, and the purpose of development work is to try to find ways to increase cooperation with working life at many levels. This thesis includes a survey for machine and heat entrepreneurs to find out ways to develop co-operation from their side.</p> <p>According to the results of this survey there is a need and willingness to develop cooperation by entrepreneurs, too. To develop cooperation workplace instructor training should be arranged, as most of the respondents found interest in it. Working periods for teachers would also be a good way to increase cooperation. For wider cooperation with working life, an advisory board of various forestry sectors should be set up. Its job would be to develop co-operation and state views of different forest actors concerning forestry.</p>	
<p>Language</p> <p>Finnish</p>	<p>Pages 38</p> <p>Appendices 2</p> <p>Pages of Appendices 7</p>
<p>Keywords</p> <p>working life, education, forestry</p>	

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Kehittämistyö.....	7
3 Työelämäyhteistyö.....	8
4 Työelämäyhteistyön nykytilanne	10
4.1 Työssäoppiminen	10
4.2 Näyttötutkintojärjestelmä.....	12
5 Ammattialan toimintaympäristö ja alueelliset erityispiirteet.....	15
5.1 Koulutuksen kehittäminen kriittisten menestystekijöiden suuntaisesti.....	16
5.2 Elinikäiset oppimispolut	17
5.3 Kansainvälistäminen	18
5.4 Osaamisen kehittäminen ja yhteisöllisyys	18
6 Työpaikkaohjaajan rooli yhteistyössä.....	20
7 Opinnäytetyön tavoitteet ja toteutus	21
8 Kyselyn tarkoitus ja toteutus	22
9 Kyselyn tulokset ja tulosten tarkastelu.....	24
10 Metsäopetuksen työelämäyhteistyö.....	28
Pohdintaa	29
Lähteet.....	31

Liitteet

Liite 1 Kyselylomake

Liite 2 Kehittämissuunnitelma

1 Johdanto

Laissa ammatillisesta koulutuksesta ja sen pykälässä 6 sanotaan, että ammatillisessa koulutuksessa tulee ottaa erityisesti huomioon työelämän tarpeet. Koulutusta järjestettäessä tulee olla yhteistyössä elinkeino- ja muun työelämän kanssa.

Opetussuunnitelmien perusteissa kouluja ja oppilaitoksia kannustetaan aktiiviseen yhteistyöhön yritysten ja yhteisöjen kanssa osana koulutyötä ja opiskelua. Tavoitteena on monimuotoisten oppimisympäristöjen käyttäminen osaamisen edistämiseen. Paikalliseen opetussuunnitelmaan tai siihen perustuvaan vuosittaiseen suunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus yhteistyöstä. Yhteistyön muotoja voivat olla esimerkiksi

- vierailut yrityksissä, järjestöissä ja yhteisöissä
- yritysten ja yhteisöjen edustajien yrittäjien vierailut kouluissa ja oppilaitoksissa
- yhteiset projektit
- tapahtumat
- opinnäytetyöt
- kummiluokkatoiminta

Eryteisesti työelämäään perehtymis- ja työssäoppimisjaksoilla sekä ammatillisen osaamisen näytöissä yritykset ovat oppilaiden ja opiskelijoiden oppimisympäristöjä. (Opetushallitus 2014 Koulujen ja oppilaitosten sekä yritysten ja yhteisöjen välinen yhteistyö, markkinointi ja sponsorointi)

Tänä päivänä osaaminen on entistä enemmän arvossaan työelämässä ja osaaminen nähdään yritysten keskeisenä kilpailutekijänä. Ammattitaitoisen työvoiman saatavuus onkin yksi seuraavan vuosikymmenen suurista työvoimapolitiikan, aikuiskoulutuspolitiikan ja työelämän haasteista. Nyt, jos koskaan tarvitaan kiinteää työelämän ja koulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä ja kumppanuutta. Uudistetun lainsäädännön myötä aikuiskoulutuksen järjestäjille asettuu myös työelämän kehittämis- ja palvelutehtävä, joka tuo edelleen uusia haasteita aikuiskoulutuksen toimijoille ja

kumppanuusyhteistyölle työelämän kanssa. Koulutuksen ja tutkintojen järjestäjiltä edellytetään nyt uudenlaisia innovatiivisia toimintatapoja, palveluasennetta, verkostoitumista eri toimijoiden kanssa sekä aktiivista hakevaa toimintaa ja kumppanuuksien rakentamista. Toisaalta tarvitaan myös työelämän omaa tahtoa ja vastuuta henkilöstönsä osaamisen kehittämiseen. (Malin, Rikkinen 2006, 7.)

Edellä kirjoitettu opetushallituksen Aihe- projektin tuloksista kertova julkaisu vuodelta 2006 on edelleen ajankohtainen aiheeltaan. Nykyisessä Suomen taloudellisessa tilanteessa ollaan supistamassa toisen asteen oppilaspaiikkoja rajusti. Tästä syystä työelämän sekä ammatillisen koulutuksen on edelleen tiivistettävä yhteistyötä, jotta saataisiin kohdennettua ammatillinen koulutus oikeille aloille ja koulutuksen toteutus tehokkaaksi.

Oppilaitosten sekä työelämän yhteistyö tulee selvimmin näkyviin työssäoppimisjaksojen kautta. Kaikkiin ammatillisiin perustutkintoihin sisältyy vähintään 20 opintoviikkoa kestävä työssäoppimisjakso.

Työssäoppimisen tavoitteena on ollut erityisesti lisätä koulutuksen työelämävastaavuutta, tukea opiskelijoiden ammatillista kasvua ja syventää osaamista. Työssäoppimisella pyritään helpottamaan ammattitaitoisen työvoiman saantia yrityksiin ja edistämään nuorten välitöntä työllistymistä ja työelämään siirtymistä. Työssäoppimisen aikana opiskelijat saavat tietoa työmarkkinoista ja tekevät tunnetuiksi työelämän pelisääntöjä ja toimintatapoja. Opiskelijan näkökulmasta käytännön tekemisen kautta opiskelijalle muodostuu käsitys työprosesseista ja opiskelija pääsee kiinni ammattimaiseen työskentelyyn. Työssäoppimisen toivotaan ehkäisevän nuorten syrjäytymistä ja edistävän elinikäistä oppimista. Työpaikkojen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyöllä varmistetaan työssäoppimisen ja muun ammatillisen koulutuksen työelämävastaavuus, laatu ja ajantasaisuus. (Koramo 2011, 6.)

Opinnäytetyön aiheena on **Työelämäyhteistyön kehittäminen Lapin ammattiopiston metsäopetuksessa**. Metsäopetuksella on työelämäyhteistyötä monella eri tasolla. Työelämäyhteistyön kehittämis tarvetta on kuitenkin jatkuvasti ja tällä kehittämistyöllä pyritään löytämään keinoja yhteistyön lisäämiseksi sekä eri toimintamallien vakiinnuttamiseksi. Metsäalan lehtori Veijo Nurmikumpu on omassa opinnäytetyössään (Metsäenergian

tuotannon koulutusjärjestelmän kehittäminen lapissa) ottanut kantaa oppilaitosten ja sidosryhmien yhteistyön kehittämiseen.

Haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että eri toimijoiden välistä yhteistyötä kehitettäisiin. Yhteistyön tuoma synnergia hyödyttäisi koko alaa ja nostaisi sen imagoa. Opinnäytetyön tuloksissa nousi myös vahvasti esille kokonaisvaltainen yhteistyön kehittäminen koulutusorganisaatioiden ja työelämän välillä. Yrittäjät kyseenalaistivat oppilaitosten opettajien tietotaitoja ja alan kokonaisvaltaista hallintaa. Työelämäyhteyksien parantaminen toisi kentän koulutustarpeet koulutustahojen tietoon ja kouluttajat voisivat samalla päivittää osaamistaan. Työelämäorganisaatioiden yhteistyön kehittäminen purkasi omalta osaltaan tiedon ja kehityksen kulun esteet.(Nurmikumpu 2013.)

2 Kehittämistyö

Kehittämistyössä tärkeää on henkilökohtaisen kehittymisen ja organisaation kehittymisen kytkeytyminen yhteiseksi prosessiksi. Kumpaakin puolta tarvitaan ja molemmat yhdessä saavat aikaan hyvinvointia, joka tuottaa. Ihmiset ovat innostuneita ja motivoituneita tekemään parhaansa organisaation hyväksi ja samalla he saavat omaan kasvuunsa ja kehittymiseensä tukea, kannustusta ja resursseja yritykseltä. Yhteistyö paranee ja positiivinen muutos tuottaa taas innostusta. Näin uudistuminen muuttuu vähitellen luonnolliseksi osaksi toimintaa eikä työläitä, joskus vaivalloisia kehittämisprojekteja enää edes tarvita, vaan muutos toteutuu arjessa. (Ritva Ranta kehittyvä työyhteisö).

Kehittämistoiminnassa on edettävä askel kerrallaan. On parempi ottaa pienempiä kokonaisuuksia käsittelyyn, koska niissä onnistumisen mahdollisuus on suurempi. Liian suuret askeleet kehittämistoiminnassa ovat arkoja epäonnistumisille koska resurssit niin taloudellisesti kuin ajallisesti ovat rajalliset.

Julkisen sektorin, tarkemmin toisen asteen ammatillisen koulutuksen toiminnassa on paljon erilaisia kehittämistoimia. Rovaniemen koulutuskuntayhtymän organisaatio on monitasoinen, mistä johtuen erilaisia

kehittämistoimia on monella eri tasolla. Koulutuskuntayhtymä tasolla on omat kehittämistoimensa, oppilaitostasolla omansa sekä vielä koulutusaloittain omansa. Tutkimustoiminta on vähemmistönä, koulutusaloilla saattaa olla pienimuotoista tutkimustoimintaa. Tämä tutkimustoiminnan vähyys johtunee siitä, että koulutushierarkiassa perinteisesti ammattikorkeakoulut sekä yliopistot ovat enemmän suuntautuneita tutkimuksiin kuin toisen asteen opinahjot.

Valtakunnallisesti metsäala on suuressa murroksessa, tämä heijastuu myös metsäalan opetukseen toisella asteella. Perinteisen metsäopetuksen on myös pystyttävä muuntautumaan ajankuvaan sopivaksi.

Kun lähtee mukaan kehittämistoimintaan sen eri muodoissa, pitää olla aitoa kiinnostusta ja halua saavuttaa jotain parempaa. Kun organisaatioissa valitaan projekteihin ja kehittämistöimiin osallistuvia jäseniä, pitää harkita tarkkaan ketä pyytää mukaan kun ydinjoukkoa perustetaan. Kun löydetään sopivat henkilöt jotka sitoutuvat, on aina paremmat mahdollisuudet saavuttaa konkreettisia tuloksia. Tietenkin tarvitaan myös koko organisaation tuki jotta saavutetut tulokset voidaan jalkauttaa ja ottaa käytäntöön jokapäiväiseen toimintaan.

3 Työelämäyhteistyö

Ammatillisen koulutuksen ja yritysten yhteistyön muotoja on monia. Opetussuunnitelmien kehittäminen alueellisten osaamistarpeiden pohjalta on lähtökohta yhteistyölle. Työpaikoilla tapahtuvan opiskelijoiden työssäoppiminen ja ammattiosaamisen näytöt ovat keskeisiä yhteistyön muotoja. Niiden onnistunut toteutus edellyttää, että opettaja tuntee hyvin alueen yritykset. Opettajien työelämäjaksot yrityksissä ja työpaikkaohjaajakoulutus ovat tärkeitä keinoja lisätä vuoropuhelua ja tiivistää yhteistyötä oppilaitoksen ja yritysten välillä.

Työelämäyhteistyön kehittämistyössä voi ammattiopistossa olla erilaisia ryhmiä. Koulutusala- tai tutkintokohtaisia työelämäyhteistyön kehittämisryhmiä voidaan kutsua eri nimillä, esimerkiksi ammatillinen neuvottelukunta, asiantuntijatoimikunta tai työelämäyhteistyön laaturyhmä.

Koulutuksen ja työelämän yhteistyö on ollut pitkään keskeisenä ammatillisen peruskoulutuksen kehittämiskohteena. Laki ammatillisesta koulutuksesta(630/1998) ja asetus ammatillisesta koulutuksesta (811/1998) velvoittaa ammatillista koulutusta työelämäyhteistyöhön suoraan ja välillisesti.

Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi yhteydet työelämään ovat tärkeässä roolissa. Työelämästä saatava palaute ohjaa opetusta niin, että opetussuunnitelmia päivitettäessä voidaan ohjata opetusta oikeisiin ja työelämän kannalta tärkeisiin asioihin.

Opetushallitus antaa eri koulutusmuotoja ja – aloja sekä tutkintoja varten perusteet. Näiden perusteiden ohjaamina ammatillista opetusta antavat oppilaitokset laativat opetussuunnitelmat. Kaikkien ammatillisten perustutkintojen perusteet ovat tällä hetkellä muutoksessa. Metsäalan perusteiden muutoksessa on kuultu työelämän antamaa palautetta. Mm. koneyritysten liitto on esittänyt oman kantansa perusteiden muutokseen.

Kaiken kaikkiaan laki ammatillisesta koulutuksesta määrittelee siis yleiset työelämäyhteistyön tavoitteet ammatilliselle peruskoulutukselle, mutta laissa on myös yksityiskohtaisia tavoitteita esimerkiksi työpaikoilla tapahtuvasta oppimisesta.

Jotta oppilaitoksen sekä työelämän yhteistyö parhaalla mahdollisella tavalla toimisi, yhteistyön tavoitteiden tulisi olla yhdensuuntaisia ja kaikkia osapuolia hyödyntäviä. Oppilaitoksen johdolle jää mietittäväksi, miten työelämäyhteistyötä johdetaan ja tuetaan. Ammatillisen peruskoulutuksen eri tasoille voidaan ideaalitapauksessa nähdä syntyvän toimintayhteisöjä, jotka kehittävät oman alan ammatillista koulutusta, työelämää ja opiskelijoiden osaamista kukin tahollaan.

Opettajien rooli yhteistyön toteuttajana on varsin keskeinen, koska he vastaavat pääasiassa ammattiin opiskelevan oppimisprosessin kokonaissuunnittelusta. He ratkaisevat pitkälti sen, miten työelämäyhteistyö kytetään opintokokonaisuuden opetukseen oppilaitoksessa ja miten esimerkiksi työelämäjaksolle valmentaminen sekä työssäoppimisjaksojen suunnittelu toteutuu. Jotta opettaja pystyy näin toimimaan, hänen työelämäntuntemuksensa tulee olla ajan tasalla,

hänen on käytävä vuoropuhelua työpaikkaohjaajien kanssa ja tunnettava alueensa työpaikat oppimisympäristöinä. (Eerola, Majuri 2006, 16.)

Nuorten perehdyttäminen työelämään alkaa jo perusopetuksessa kummiluokkatoiminnan ja TET- jaksojen muodossa. TET- jaksojen yhteydessä on mahdollista esitellä nuorille myös jatkokoulutusvaihtoehtoja ja kannattaa harkita TET- jakson järjestämistä ammattiopiston ja yritysten yhteistyössä. Nuoret työssäoppijat toimivat osaltaan esimerkkinä nuoremmille. On tärkeää, että myös perusopetuksen opettajat tuntevat yritysten ja ammatillisen oppilaitoksen toimintaa. Yritysten edustajien osallistuminen aktiivisesti vanhempieniltoihin lisää vanhempien tietoisuutta tulevaisuuden osaamistarpeista ja ammatillisesta koulutuksesta. (Opas koulutuksen kehittäjille 2006)

4 Työelämäyhteistyön nykytilanne

Työelämäyhteistyön nykytilanne perustuu lähinnä toisen asteen ammatilliseen koulutukseen sisältyvästä työssäoppimisjaksosta sekä ammattiosaamisen näytöistä. Aikuisopiskelun piiriin kuuluu ammattitutkintoon valmistava koulutus. Näihin molempiin koulutusmuotoihin sisältyy näyttötilaisuus, jossa opiskelija osoittaa oman osaamisensa tason ammattitaitovaatimukseen verraten.

Näyttötutkintotoiminnan ja aikuiskoulutuksen maailmaan liittyvässä työelämäyhteistyössä yksi olennainen voima on luottamus. Verkostojen luominen alueen oppilaitosten ja yritysten välillä lähtee liikkeelle luottamuksen muodostamisesta ja niiden toiminta ja laajeneminen perustuvat luottamusverkkojen ylläpitämiseen. Luottamus lähtee liikkeelle yksilötasolla tapahtuvista kontakteista ja pienistä askeleista. (Silvennoinen 2006, 41.)

4.1 Työssäoppiminen

Ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaisesti työssäoppiminen on osa ammatillista koulutusta. Tämä koulutuksenjärjestämismuoto perustuu siihen,

että osa tutkinnon tavoitteista opitaan työpaikalla työtä tehden. Kaikkiin ammatillisiin perustutkintoihin sisältyy vähintään 20 opintoviikkoa työssäoppimista.

Työpaikalla tapahtuvan oppimisen tarkoituksena on tehostaa toimia työvoiman saannin turvaamiseksi sekä koulutuksen työelämävastaavuuden vahvistaminen. Koulutuksen työelämävastaavuutta on viime vuosina lisätty muun muassa työpaikalla tapahtuvan opiskelun, perustutkintojen ja näyttötutkintojen jatkuvan uudistamisen ja kehittämisen sekä tuloksellisuusrahoituksen avulla.

Koulutuksen järjestäjien tulee olla aktiivisesti mukana alueellisessa yhteistyössä työelämän kanssa, jotta ammatillinen koulutus voi tuottaa ammattitaitoista työvoimaa. Vastavuoroisesti työnantajat tarjoavat opiskelijoille työssäoppimispaikkoja. Yhteistyö antaa mahdollisuuden kehittää opiskelijoiden ammatillista osaamista, jolloin myös työpaikkojen, yritysten ja oppilaitosten osaaminen kehittyy. Koulutuksen järjestäjien on jatkuvasti arvioitava, kuinka toimivia työelämän yhteistyösuhteet ovat. Yhteistyöllä tuetaan alueellisen kehittämistyön rinnalla myös elinikäistä oppimista.

Koulutuksen suunnittelu vaatii koulutusmäärien ja osaamistarpeiden ennakkointia. Työ- ja elinkeinoelämältä tarvitaan tietoja tulevaisuuden määrällisistä ja laadullisista osaamistarpeista valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti. Valtakunnallisia tietoja tarvitaan uudistettaessa tutkintoja ja opetussuunnitelmien perusteita. Vastaavat alueelliset ja paikalliset tiedot tukevat koulutuksen järjestäjiä heidän laatiessaan opetussuunnitelmia ja suunnitellessaan koulutuksen toteuttamista. Tähän yhteistyöhön koulutuksen järjestäjät tarvitsevat monipuolisia työelämäyhteyksiä ja verkostoja, kuten osallistumista yrittäjien ja työelämäjärjestöjen toimintaan. (Opetushallitus työssäoppimisen opas 2007.)

Työssäoppimisen toteutuksesta vastaa koulutuksen järjestäjä. Toteutukseen sisältyy suunnittelua, opiskelija ohjausta ja arviointia. Koulutuksen järjestäjän vastuulla on huolehtia opettajien työelämäosaamisesta ja kouluttautumisesta sekä työpaikkaohjaajien kouluttamisesta. Koulutuksen järjestäjän tulee varata koulutukseen tarvittavat voimavarat ja huolehtia opetussuunnitelmassa siitä, että opiskelija voi saavuttaa tutkinnolle asetetut tavoitteet, saa riittävästi opetusta ja tarvitsemaansa ohjausta koulutuksen järjestämistavasta riippumatta

oppilaitoksen kaikkina työpäivinä, myös työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen aikana. Yhteistyö antaa edellytykset opiskelijoiden ammatillisen osaamisen kehittämiseksi, ja tämän myötä myös työpaikkojen, yritysten ja oppilaitosten osaaminen kehittyy. Koulutuksen järjestäjien velvollisuus olisi jatkuvasti arvioida, kuinka toimivia työelämän yhteistyösuhteet ovat.

4.2 Näyttötutkintojärjestelmä

Näyttötutkintojärjestelmä tarjoaa aikuisväestölle joustavan tavan osoittaa, uudistaa ja ylläpitää ammatillista osaamistaan tai työtehtävien vaihtuessa valmistua myös uuteen ammattiin. Näyttötutkinnossa henkilön ammatillinen osaaminen voidaan kansallisesti ja laadullisesti tunnustaa riippumatta siitä, onko osaaminen kertynyt työkokemuksen, opintojen tai muun toiminnan kautta. Näyttötutkintojärjestelmässä työnantajataho, työntekijätaho ja opetusala tekevät tiivistä yhteistyötä tutkintorakennetta kehitettäessä, tutkintojen perusteita laadittaessa, tutkintotilaisuuksia suunniteltaessa ja järjestettäessä sekä tutkintosuorituksia arvioitaessa.

Näyttötutkintoina voidaan suorittaa ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Näyttötutkinnon perusteissa on määritelty ammattitaito työelämässä tarvittavina osaamisvaatimuksina. Tutkinnot rakentuvat osista, jotka vastaavat itsenäisiä työkokonaisuuksia.

Perustutkintoon kuuluvana tutkintona voi suorittaa metsäkoneenkuljettaja tutkinnon. Ammattitutkintona metsäkoneasentajan sekä metsäkoneenkuljettajan ammattitutkinnon. Metsäkoneenkuljettaja tutkinto muodostuu pakollisista sekä valinnaisista tutkinnon osista. Pakolliset tutkinnon osat ovat metsien hoito ja puunkorjuu sekä metsäkoneiden ja kuorma-autojen kunnossapito. Valinnaisia tutkinnon osia ovat

- Koneellinen puutavaran valmistus + vaihtoehtoiset osat
- Puutavaran autonkuljetus + vaihtoehtoiset osat
- Koneelliset metsänparannustyöt + vaihtoehtoiset osat
- Puutavaran lähikuljetus + vaihtoehtoiset osat

- Kuljetusalan perustason ammattipätevyys

Metsäkoneasentajan ammattitutkinto muodostuu seuraavista tutkinnon osista.

- Hydrauliiikan osaaminen
- Sähkötekniikan osaaminen
- Koneiden korjaus ja hitsaustaito
- Yrittäjyys ja viestintä
- Moottorit ja voimansiirto
- Varusteet

Metsäkoneenkuljettajan ammattitutkinto muodostuu seuraavista tutkinnon osista.

Pakolliset tutkinnon osat

- Metsäluonnon tuntemus
- Metsäkonealan liiketoiminta

Valinnaiset tutkinnon osat (valittava 1 osa)

- Puutavaran hakkuu
- Puutavaran metsänkuljetus

Vapaaehtoiset tutkinnon osat

- Puun tuottaminen
- Yrittäjyys

Nuorille suunnattuna perustutkintona voi suorittaa metsuri- metsäpalvelujen tuottaja, metsäkoneasentaja, metsäkoneenkuljettaja tutkinnot.

Metsuri- metsäpalvelujen koulutusohjelma koostuu seuraavista tutkinnon osista.

Pakolliset

- Metsien hoito ja puunkorjuu
- Metsänhoito- ja puunkorjuupalvelut
- Puun jatkojalostus

Valinnaiset

- Erikoispuiden kaato- ja hoitopalvelut
- Luontomatkailu
- Kalastusmatkailu

Näiden lisäksi tutkintoon sisältyy 20 opintoviikkoa ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia ja 10 opintoviikkoa vapaasti valittavia tutkinnon osia. Ammattilukiossa sekä lukion jo suorittaneilla nämä 30 opintoviikkoa korvautuvat lukion kursseilla.

Metsäkoneasentajan koulutusohjelma koostuu seuraavista osista

Pakolliset

- Metsien hoito ja puunkorjuu
- Metsäkoneiden huolto
- Metsäkoneiden kunnossapito- ja korjaustyö

Valinnaiset

- Metsäparannuskoneen käyttö
- Metsäkoneen käyttö
- Energiapuun korjuukoneen käyttö
- Muut valinnaiset tutkinnon osat

Näiden lisäksi tutkintoon sisältyy 20 opintoviikkoa ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia ja 10 opintoviikkoa vapaasti valittavia tutkinnon osia. Ammattilukiossa sekä lukion jo suorittaneilla nämä 30 opintoviikkoa korvautuvat

lukion kursseilla Metsäkoneenkuljettajan koulutusohjelma koostuu seuraavista osista.

Pakolliset

- Metsien hoito ja puunkorjuu
- Metsäkoneiden ja kuorma-autojen kunnossapito
- Koneellinen puutavaran valmistus TAI Puutavaran autokuljetus TAI Puutavaran lähikuljetus

Valinnaiset

- Metsäparannuskoneen käyttö
- Metsätraktoreiden käyttö
- Metsäkoneen käyttö
- Energiapuun korjuukoneen käyttö
- Muut valinnaiset tutkinnon osat

Näiden lisäksi tutkintoon sisältyy 20 opintoviikkoa ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia ja 10 opintoviikkoa vapaasti valittavia tutkinnon osia. Ammattilukiossa sekä lukion jo suorittaneilla nämä 30 opintoviikkoa korvautuvat lukion kursseilla.

5 Ammattialan toimintaympäristö ja alueelliset erityispiirteet

Metsät ovat Lapissa muuhun maahan verrattuna pienipuustoisia ja puuta pintaalaysikköä kohden on vähän, samoin soiden suhteellinen osuus maapintaalasta on suuri. Puusto kasvaa ankarista olosuhteista johtuen hitaasti. Erityispiirteenä Lapin metsätaloudessa on myös pitkä talvi ja vaikeat lumiolosuhteet. Pitkän talven merkitys on kaksijakoinen. Puunkorjuu ja kuljetus pitkien tiettömien taipaleiden takaa kevytrakenteisia talviteitä pitkin onnistuvat

hyvin, mutta runsaasta lumesta ja pakkasista on myös paljon haittaa. Miestyönä tehtävä puunkorjuu on hyvin vähäistä ja metsuri toimiikin pääasiassa metsänviljely- ja metsänhoitopuolella. Talven lumisimpaan aikaan metsuri joutuu turvautumaan liitännäiselinkeinojen tarjoamiin lisäansioihin.

Toimiminen ääri rajoilla merkitsee korkeita kustannuksia niin korjuussa, kuin kuljetuksessakin. Säästäväisyys, sekä oman työn suunnittelu, arvioiminen ja arvostaminen osana yrityksen työn kokonaisuutta korostuvat Lapin äärialueilla työskenneltäessä. Työnteosta aiheutuvien kustannusten laskenta, tiedostaminen ja minimointi ovat tärkeä osa alan koulutusta suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Perinteisen puunkorjuun, eli saha- ja paperiteollisuuden rinnalle on kehittymässä lähitulevaisuudessa uusia puun käyttömuotoja. Uusina ja entisestään kehittyvinä puunkäyttömuotoina ovat bioenergia-alan eri sovellukset. Koulutusta järjestettäessä ja suunniteltaessa on myös nämä asiat otettava huomioon.

Lapin olosuhteissa metsätalouden harjoittamisen kannalta merkittävänä osatekijöinä ovat myös matkailu, sen monissa eri muodoissaan, sekä tietysti alkuperäiselinkeinot porotalous, metsästys ja kalastus. Edellä mainittujen eri toimijoiden kanssa yhdessä rakennettavat pelisäännöt ja niiden noudattaminen ovat osa metsäalan koulutusta

5.1 Koulutuksen kehittäminen kriittisten menestystekijöiden suuntaisesti

Tarkoituksena on kehittää ja ylläpitää suhteita eri metsäalankoulutuksen sidosryhmiin niin paikallisella, kuin valtakunnallisella, sekä myös kansainvälisellä tasolla. Esimerkkinä mainittakoon urakointisopimus Metsähallituksen kanssa, yhteistyö paikallisten metsänhoitoyhdistysten kanssa, yhteistyö eri konevalmistajien kanssa, metsäkonekoulujen välinen yhteistyö ja suhteet eri maiden yhteistyöoppilaitoksiin. Näiden lisäksi ylläpidetään suhteita ja osallistutaan moniin eri hankkeisiin yhdessä työelämän eri tahojen kanssa. Yhteistyöhön pyritään Lapin ammattiopiston ja metsäopetuksen edustajina, sekä myös henkilökohtaisella tasolla. Koulutusta pyritään suunnittelemaan työelämän tarpeita vastaavaksi.

5.2 Elinikäiset oppimispolut

Erilaisten ja uusien oppimisympäristöjen kehittäjänä metsäopetus toimii aktiivisesti yhdessä muiden alan oppilaitosten ja työelämän kanssa. Metsäopetus on mukana kehittämässä uusia oppimisympäristöjä ja opetusmenetelmiä eri hankkeiden kautta. Työelämä yhteistyö monissa eri muodoissaan varmistaa opiskelijoille hyvät työssäoppimisympäristöt ja näin varmistaa valmistuvien ammattiosaamisen sekä mahdollistaa joustavan työllistymisen.

Julkisen sektorin, tarkemmin toisen asteen ammatillisen koulutuksen toiminnassa on paljon erilaisia kehittämistoimia. Rovaniemen koulutuskuntayhtymän organisaatio on monitasoinen, mistä johtuen erilaisia kehittämistoimia on monella eri tasolla. Koulutuskuntayhtymä tasolla on omat kehittämistoimensa, oppilaitostasolla omansa sekä vielä koulutusaloittain omansa.

Valtakunnallisen strategian ohjeistamana on laadittu Lapin bioenergiaohjelma. Tässä ohjelmassa koulutus ja neuvonta ovat yhtenä tärkeänä teemana. Koulutuksella ja neuvonnalla tuotetaan bioenergiaklusterille sen tarvitsemia ammattilaisia tuotantoketjujen eri vaiheisiin.

Koulutuksen ja neuvonnan kehittämiseksi on meneillään Euroopan aluekehitysrahaston osittain rahoittama projekti. Projektin avulla kehitetään opetusmenetelmiä sekä tutkintoja hankkimalla sopivaa opetuskalustoa energiapuun korjuuseen. Lapin ammattiopiston metsäopetuksen käyttöön on hankittu mm. traktorikäyttöinen hakkuri, hakkeen kuljetukseen kontteja sekä pyöräkuormaaja lastaukseen. Energiapuun hakkuuseen sekä kuljetukseen on hankittu kalustoa sekä uusimpana hankintana metsäkonesimulaattori. Lapin ammattiopistolla on hyvät resurssit järjestää nykyaikaisen bioenergiaketjun koulutusta. Oppimisympäristöä sekä opetuskalustoa löytyy koko tuotantoketjuun pystymetsästä lämpölaitokseen.

5.3 Kansainvälistäminen

Metsäkoneala on kansainvälinen ala ja Suomi on kehityksen kärkimaa maailmassa ja Lapin ammattiopisto edelläkävijä kansainvälisessä metsäkoneenkuljettajakoulutuksessa.

Kansainvälinen metsäkoneenkuljettajakoulutus, sekä suomalaisissa ryhmissä opiskelevat eri maista tulevat opiskelijat ovat oiva esimerkki kansainvälisyydestä, jota metsä-koneopetuksessa on harrastettu jo 70-luvulta lähtien. Tähän arkipäivän kansainvälisyyteen liittyy tietysti myös oppilaitosvierailut, ystävyyskoulut ja muut monikulttuuriset asiat, joissa olemme mukana ylläpitämässä ja kehittämässä uutta toimintaa.

5.4 Osaamisen kehittäminen ja yhteisöllisyys

Metsäopetuksen henkilöstö osallistuu koulutuksiin ja ylläpitää ammattitaitoaan niin substanssiosaamisen, kuin pedagogisellakin tasolla. Koulutukset, joihin osallistutaan, voivat olla Lapin ammattiopiston ja opetushallituksen eri projektien, sekä eri yhteistyö/ sidosryhmätahojen järjestämiä. Koulutuksiin osallistumalla pidetään yllä suhteita työelämään ja muihin sidosryhmiin, niin LAO:n sisällä kuin sen ulkopuolellakin.

Metsäkoneenkuljetuksen koulutusohjelman tai osaamisalan suorittanut voi erikoistua koneellisen puutavaran valmistamiseen, puutavaran lähikuljetukseen tai puutavaran autokuljetukseen. Koneelliseen puutavaran valmistamiseen erikoistunut metsäkoneenkuljettaja osaa valmistaa puutavaraa hakkuukoneella annetun korjuuohjeen sekä mitta- ja laatuvaatimusten mukaisesti. Puutavaran lähikuljetukseen erikoistunut metsäkoneenkuljettaja osaa kuljettaa metsätraktorilla puutavaraa laatimansa kuljetussuunnitelman mukaisesti. Puutavaran autokuljetukseen erikoistunut metsäkoneenkuljettaja osaa kuljettaa puutavaraa metsästä käyttöpaikalle. Metsäkoneenkuljettaja osaa paikantaa ja rajata leimikon sekä hakkuualueen paikkatietojärjestelmää ja työmaakarttoja hyväksikäyttäen. Hän osaa käyttää työssään tietoteknisiä laitteita. Hän osaa tehdä metsäkoneiden tai puutavara-auton käyttökunnossapitoon liittyvät työtehtävät sekä raportoida korjaustarpeista. Hän myös osaa toimia yrityksen

laatu- ja toimintajärjestelmän mukaisesti. Hänellä on edellytykset kehittää itseään ja suorittaa ammattitutkinto työkokemusta saatuaan.

Metsäkoneasennuksen koulutusohjelman tai osaamisalan suorittanut osaa metsäkoneiden toimintakaavioiden sekä mittaus- ja vianhakuohjelmien avulla määrittää viat sekä tehdä moottorin, voimansiirron, hydrauliiikan sekä sähköjärjestelmän huolto- ja korjaustyöt. Hän osaa säätää nykyaikaisen hakkuukoneen hallinta-, mittaus- ja ohjausjärjestelmän sekä asentaa niihin ohjelmat. Hän myös osaa testata metsäkoneen toimivuuden turvallisesti ohjeita ja määräyksiä noudattaen. Hän osaa käyttää huolloissa ja korjauksissa käytettäviä yleisempiä työ- ja mittavälineitä. Metsäkoneasentaja osaa käsitellä huollossa ja korjauksissa syntyviä jätteitä kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Rovaniemen koulutuskuntayhtymän työelämäyhteistyö on muutakin kuin työssäoppiminen. Työelämään luodaan kontakteja järjestämällä koulutuksia työelämän tarpeisiin. Esimerkkinä voisi mainita kuljetusalan ammattipätevyys koulutukset. Koulutuskuntayhtymä osallistuu eri sidosryhmien kanssa valtakunnallisiin tapahtumiin.

Metsäalan koulutuksen ja työelämän yhteistyö on jatkunut pitkään. Metsäalan koulutuksen erikoisuus yhteistyössä tulee myös esiin metsäalan koulutusta järjestävien oppilaitosten tiiviinä yhteistyönä. Metsäkoneopetuksessa valtakunnan kaikki tämän alan opetusta antavat oppilaitokset kokoontuvat pari kertaa vuodessa konekoulujen neuvottelupäiville. Näitten päivien aikana käydään läpi eri oppilaitosten kuulumiset sekä sovitaan yhteisistä käytänteistä koulutuksen järjestämisessä. Näihin koulutuspäiviin osallistuu usein myös työelämän sekä laite- ja konevalmistajien edustajia.

Metsäalalla järjestetään työelämän puolesta koulutusta jonne kutsutaan myös oppilaitoksen edustajia päivittämään tietoja. Tällaisista koulutuksista esimerkkinä voisi mainita metsähallituksen ja metsäkeskuksen järjestämät koulutuspäivät.

Koneyrittäjät järjestävät tapahtumia jossa on myös mukana oppilaitoksen edustajia. Lapin koneyrittäjät järjestävät perinteisesti valtakunnalliset koneyrittäjien talvipäivät. Talvipäivien järjestämiseen osallistuu myös Lapin

ammattiopiston metsäopetus. Talvipäivillä on hyvä mahdollisuus olla kontaktissa työelämän edustajiin, koneyrittäjiin sekä kone- ja laitevalmistajiin.

Metsäopetuksen työelämäyhteistyö toteutuu pääosin kone- ja laitevalmistajien sekä koneurakoitsijoiden välillä työssäoppimisjaksoilla. Näillä jaksoilla oppilaat antavat tiedoistaan ja taidoistaan ammattiosaamisen näyttöjä.

6 Työpaikkaohjaajan rooli yhteistyössä

Työpaikkaohjaajat ovat tärkeässä roolissa työpaikalla tapahtuvan oppimisen edistäjinä, ja he ovat sitä kautta rakentamassa laadukasta ammatillista peruskoulutusta. Ammatilliseen peruskoulutukseen sisältyvän työssäoppimisen ohjaajien kouluttamiseksi on järjestetty työpaikkaohjaajien koulutusta vuodesta 2000 lähtien. Koulutusta varten on laadittu Työpaikkaohjaajien koulutusohjelman (2 ov) perusteet (Opetushallitus 2004). Niiden pohjalta on kehitetty erityyppisille työpaikoille ja erilaisiin tilanteisiin sopivia koulutusmalleja. (Opas koulutuksen kehittäjille 2006).

Työpaikkaohjaajien koulutus on keskeisessä asemassa työssäoppimisen ja ammattiosaamisen laadunvarmistuksessa. Työpaikkaohjaajat tarvitsevat koulutusta erityisesti ammattiosaamisen näyttöjenarviointiin ja opettajan tukea käytännön arviointitilanteessa. Työpaikkaohjaajakoulutukseen tarvitaan yritysten lähtökohdista toteutettuja koulutusmalleja. Työpaikkaohjaajien verkostoitumisen tueksi on hyvä järjestää säännöllisesti alakohtaisia tapaamisia. (Opas koulutuksen kehittäjille 2006)

Työpaikkaohjaajien peruskoulutuksen suunnittelun pohjana käytetään Työpaikka ohjaajien koulutusohjelman perusteita. Niiden mukaan työpaikkaohjaajat tulee perehdyttää seuraaviin pääsisältöihin.

- Ammatillinen koulutus ja työelämäyhteistyö
- Opiskelijalähtöinen ohjaaminen
- Työssäoppiminen ja näyttöjen toteuttaminen
- Opiskelijan arviointi työpaikoilla

Koulutuksen suunnitteluvaiheessa pääsisällöt tarkennetaan kohderyhmän mukaan ja pääsisältöjä voidaan painottaa esimerkiksi alakohtaisesti, työpaikkakohtaisesti taikka osallistujien toiveiden tai muun erityisen teeman mukaan. (Opas koulutuksen kehittäjille 2006).

Mikä sitten soveltuisi metsäopetuksen käyttöön. Avoimessa työpaikkaohjaajien koulutusmallissa on sellaisia piirteitä jotka sopisivat alalle hyvin. Avoimet koulutusmallit on tarkoitettu eri alojen ja eri työpaikkojen työpaikkaohjaajille. Työpaikkaohjaajien koulutuksen järjestäminen avoimena alaa tai työpaikkaa erikseen määrittelemättä on koettu hyväksi ratkaisuksi seuraavissa tapauksissa.

- Työpaikoille tulee vähän työssäoppijoita tai yksittäisiä työssäoppijoita.
- Työpaikat ovat pieniä
- Yhdestä työpaikasta ei voida irrottaa samaan aikaan isoa ryhmää ja työpaikkaohjaajat halutaan kouluttaa vähitellen.
- Työpaikalle tulee työssäoppijoita usealta koulutuksen järjestäjältä tai eri tahoilta.
- Yksittäiset työpaikkaohjaajat haluavat koulututtautua työpaikkaohjaajiksi.

7 Opinnäytetyön tavoitteet ja toteutus

Opinnäytetyön aiheena on **Työelämäyhteistyön kehittäminen Lapin ammattiopiston metsäopetuksessa**. Työelämäyhteistyön kehittämis tarvetta on kuitenkin jatkuvasti ja tällä kehittämistyöllä pyritään löytämään keinoja yhteistyön lisäämiseksi sekä eri toimintamallien vakiinnuttamiseksi. Opinnäytetyöllä pyritään myös rohkaisemaan opetushenkilöstön osallistumista työelämäyhteistyön kehittämiseen ja ylläpitämiseen.

Opinnäytetyöni aihe sekä suunnitelma hyväksyttiin 25.10.2013 pidetyssä suunnitelma esityksessä. Täydensin suunnitelmaa tilaisuudessa olleiden opettajien sekä oppilaiden ehdotusten perusteella.

Tammikuussa 2014 aloitin varsinaisen opinnäytetyöni työstämisen kokoamalla tietoperustaa aiheesta. Huhtikuussa 2014 pidetyillä koneyrittäjien talvipäivillä Sodankylässä suoritin kirjallisen kyselyn (liite 1) kone ja lämpöyrittäjille työelämäyhteistyön kehittämiseksi Lapin ammattiopiston metsäopetuksen kanssa. Toukokuussa kävin läpi saamani kehitysehdotukset ja elokuussa alkoi opinnäytetyöni kirjallisen raportin kokoaminen.

8 Kyselyn tarkoitus ja toteutus

Tämän kyselyn tarkoituksena oli saada näkemyksiä kone/lämpö alalla toimivilta yrittäjiltä ja kuljettajilta yhteistyön kehittämiseksi metsäopetuksen kanssa. Saatujen näkemysten ja kokemusten perusteella tiedettäisiin osa-alueita joihin voisi panostaa, kun mietitään yhteistyön kehittämistä.

Kysely toteutettiin lomakkeella (liite 1). Lomakkeessa annettiin valmiita kehittämistyön malleja, joihin pyydettiin vastaamaan. Lopussa oli myös mahdollisuus kirjata lomakkeelle omia kehittämistyön ehdotuksia.

Kysely, missä kysymykset ovat ennalta määrättyjä, mutta vastaajat voivat käyttää omia sanojaan ja tapojaan vastata, on puolijäsennelty kysely, jota käytetään yleensä tutkimuksessa ja haastattelussa.

Kyselylomakkeessa tiedusteltiin seuraavia asioita:

1. Oletko kiinnostunut työpaikkaohjaaja koulutuksesta ?
2. Missä sinun mielestäsi työpaikkaohjaaja koulutus tulisi järjestää ?
3. Mihin vuodenaikaan työpaikkaohjaaja koulutus tulisi järjestää ?

4. Olisitko kiinnostunut oppilaitokseen tutustumiseen ja mihin vuodenaikaan tutustuminen tulisi järjestää ?

5. Mitä asioita haluaisit oppilaitoksessa sinulle esitettävän? Esim työmaakäynti, opetus oppilaitoksella yms.
6. Ottaisitko metsäalan opettajia työelämäjaksolle yritykseesi?

7. Ottaisitko metsäalan opiskelijoita työssäoppimisjaksolle yritykseesi?

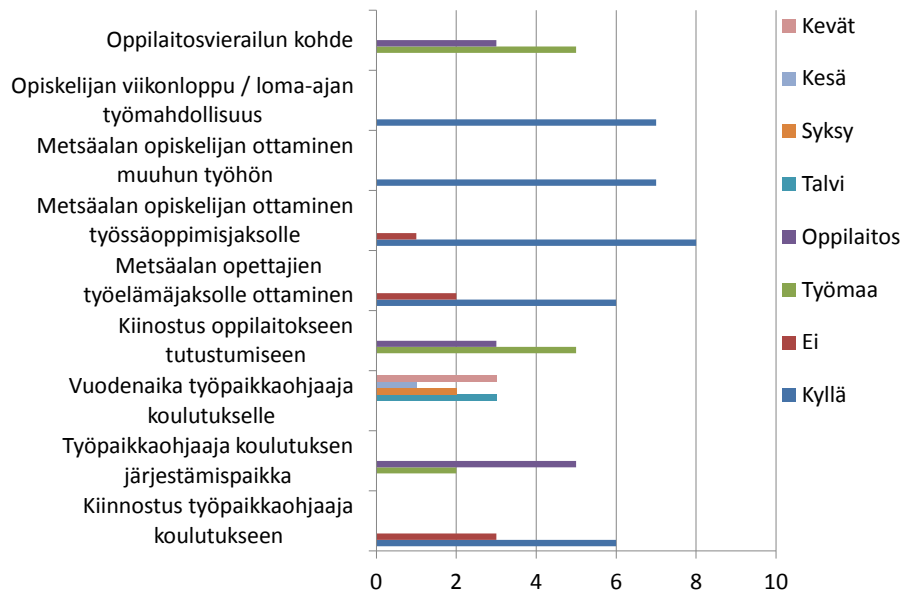
8. Ottaisitko metsäalan opiskelijoita muuhunkin työhön kuin metsäkoneella työskentelyyn? Esim. ennakkoraivaukset, korjaamotyöt yms.

9. Olisitko valmis tarjoamaan opiskelijoille viikonloppu / loma-aikojen työmahdollisuutta?

Kyselylomakkeita palautui yhdeksän kappaletta.

9 Kyselyn tulokset ja tulosten tarkastelu

Taulukko 1. Yrittäjille tehdyn kyselyn tulokset.

Kyselyyn vastanneista suurin osa oli kiinnostunut työpaikkaohjaajakoulutuksesta. Työpaikkaohjaajakoulutus on hyvä keino yhteistyön lisäämiseksi oppilaitoksen sekä työelämän välillä. Työpaikkaohjaajille tulee järjestää lisäkoulutuksena uudistettavien tutkintojen sisällöt sekä arvioinnin ohjeet.

Kyselylomakkeen osioon, jossa sai ilmaista omia tuntemuksia yhteistyön kehittämiseksi tuli seuraavanlaisia esityksiä.

- Enemmän yhteydenpitoa yrityksiin
- Koulutuksen soveltaminen yrittäjän tarpeiden mukaiseksi
- Enemmän käytäntöä, vähemmän teoriaa
- Opiskelijan suoriuduttava metsäyhtiöiden asettamista vaatimuksista, jos ei suoriudu yrittäjä joutuu luopumaan oppilaasta
- Tiiviimpi yhteistyö yrittäjien kanssa, kun oppilas on työssäoppimassa yrityksessä

Saatujen tulosten perusteella yhteistyön kehittämiseksi tulisi järjestää työpaikkaohjaaja koulutus. Koulutus tulisi järjestää oppilaitoksessa ja paras vuodenaika koulutukselle olisi talvi.

Tulosten mukaan mielenkiintoa olisi myös tutustua oppilaitoksen toimintaan niin oppilaitoksen tiloissa kuin myös harjoitustyömailla.

Tuloksista selviää myös, että suurimmalla osalla yrittäjistä on halukuutta ottaa opiskelijoita työssäoppimaan. Myös opettajien työelämäjaksoon suhtaudutaan myönteisesti.

Kyselyyn vastanneilla on mahdollisuus tarjota opiskelijoille myös muutakin metsäalan työtä kuin vain metsäkoneen kuljettaminen. Kyselystä selviää, että myös viikonloppu / lomanaikojen työmahdollisuutta on tarjolla opiskelijoille.

Kokonaiskuva kyselyn perusteella on sellainen, että yhteistyön kehittämiseksi on tilausta myös yrittäjien mielestä.

Kyselyn tuloksena toteutetaan tapahtuma jossa toisensa tapaavat eri metsäalan organisaatiot sekä oppilaat Teemapäivän aiheena on tullaan tutuksi ja se järjestetään oppilaitoksella. Tilaisuuteen kutsutaan Lapin koneyrittäjät,

Metsähallitus, Metsänhoitoyhdistys, Metsägroup sekä Stora Enso. Tapahtuma sisältää oppilaitos / tutkintojen esittelyn sekä oppilaat kiertävät eri toimijoiden rasteilla kuulemassa mm. työpaikkamahdollisuuksista. Ajankota tälle päivälle on helmikuu ja tämä johtuu siitä, että mahdolliset kesätyöpaikat oppilaille olisivat tarjolla tuolloin.

Edellä kuvattu tilaisuus kuuluu kehittämissuunnitelmaan (liite 2), jolla eri sidosryhmien välistä yhteistyötä edistetään. Tilaisuuden kokemusten perusteella tehdään johtopäätöksiä tällaisen yhteistyömuodon jatkamiseksi ja kehittämiseksi

Muita yhteistyön kehittämissuunnitelmaan kuuluvia asioita ovat metsäkonekoulujen neuvottelupäivät. Seuraavien neuvottelupäivien aiheena ovat mm. metsäteollisuuden uudet tuotteet ja liiketoiminta/vaikutukset metsätalouden koulutukseen.

Lapin ammattiopiston metsäopetus osallistuu keväällä järjestettävän koneyrittäjien talvipäivien järjestelyihin. Näillä talvipäivillä käydään edelleen läpi yhteistyön kehittämisen mahdollisuuksia mm. keskustelemalla tullaan tutuiksi teemapäivän kokemuksista.

Työelämäyhteistyön kehittämiseksi on olemassa valtakunnallisestikin laadittuja tavoitteita. Opettajien rooli yhteistyön toteuttajana on varsin keskeinen, koska he vastaavat pääasiassa ammattiin opiskelevan oppimisprosessin kokonaissuunnittelusta. He ratkaisevat pitkälti sen, miten työelämäyhteistyö kytketään opintokokonaisuuden opetukseen oppilaitoksessa ja miten esimerkiksi työelämäjaksolle valmentaminen sekä työssäoppimisjaksojen suunnittelu toteutuu. Jotta opettaja pystyy näin toimimaan, hänen työelämäntuntemuksensa tulee olla ajan tasalla, hänen on käytävä vuoropuhelua työpaikkaohjaajien kanssa ja tunnettava alueensa työpaikat oppimisympäristöinä. (Eerola, Majuri 2006, 16.)

Kyselyn tuloksista käy ilmi, että konkreettista yhteistyötä toivotaan enemmän. Lapin ammattiopiston metsäopetukseen ollaan nimeämässä vastuuhenkilö, jonka pääasiallinen työnkuva tulee olemaan yhteydenpitäminen työssäoppimispaikkoihin. Opiskelijoilta ja työelämältä kerättävien koulutuspalautte kyselyjen heikoin arvosana tulee yleensä vähäisestä yhteydenpidosta oppilaitoksen ja työssäoppimispaikan välillä.

Uudet ammatillisten perustutkintojen perusteet ovat tulleet voimaan ja näiden pohjalta oppilaitokset uudistavat opetussuunnitelmiaan. Uudet opetussuunnitelmat otetaan käyttöön elokuussa 2015. Uudistusten yhtenä tärkeimmistä tavoitteista on työelämäyhteistyön lisääminen ja kehittäminen.

Ammatillisten tutkintojen uudistamisella pyritään saamaan työelämälle nykyistä joustavammin ammattinsa osaavia työntekijöitä. Opetuksessa pyritään pois aikasidonnaisuudesta ja näin opiskelijan siirtymistä työelämään nopeutetaan.

Kyselyssä tiedusteltiin kiinnostuksesta työpaikkaohjaaja koulutukseen. Kiinnostusta oli, ja tähän pyritään vastaamaan. Lapin ammattiopistossa ollaan laatimassa yhteistä, kaikkia aloja koskevaa työpaikkaohjaaja koulutusta.

Metsäalan lehtori Veijo Nurmikumpu on omassa opinnäytetyössään (Metsäenergian tuotannon koulutusjärjestelmän kehittäminen lapissa) ottanut kantaa oppilaitosten ja sidosryhmien yhteistyön kehittämiseen.

Haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että eri toimijoiden välistä yhteistyötä kehitettäisiin. Yhteistyön tuoma synnergia hyödyttäisi koko alaa ja nostaisi sen imagoa. Opinnäytetyön tuloksissa nousi myös vahvasti esille kokonaisvaltainen yhteistyön kehittäminen koulutusorganisaatioiden ja työelämän välillä. Yrittäjät kyseenalaistivat oppilaitosten opettajien tietotaitoja ja alan kokonaisvaltaista hallintaa. Työelämäyhteyksien parantaminen toisi kentän koulutustarpeet koulutustahojen tietoon ja kouluttajat voisivat samalla päivittää osaamistaan. Työelämäorganisaatioiden yhteistyön kehittäminen purkaisi omalta osaltaan tiedon ja kehityksen kulun esteet.(Nurmikumpu 2013.)

Tämän oppinäytetyön kyselyn tulokset osoittavat saman lopputuleman, että yhteistyön lisäämiselle on tarvetta.

10 Metsäopetuksen työelämäyhteistyö

Ammatillisen tutkintojärjestelmän ensisijainen tavoite on ylläpitää ja kohottaa väestön ammatillista osaamista sekä vastata työelämän osaamistarpeisiin. Tästä syystä ammatillista tutkintojärjestelmää ja ammatillisia tutkintoja on kehitettävä myös jatkossa tiiviissä yhteistyössä työelämän toimijoiden ja muiden sidosryhmien kanssa.(hallituksen esitys 12/2014). Tämän opinnäytetyön tuloksena olen laatinut metsäopetukselle yhteistyön kehittämissuunnitelman (liite 2). Tämän suunnitelman laadinnassa on otettu huomioon opinnäytetyöhön liittyvän kyselyn tulokset sekä jatkuva palaute työelämältä sekä opiskelijoilta.

Metsäopetuksen työelämäyhteistyön kehittämissuunnitelma on tehty muuttuvaksi dokumentiksi. Kun metsäopetuksen tiimin, työelämän tai opiskelijoiden suunnalta tulee uusia kehittämissuunnitelmaa, ne kirjataan tähän suunnitelmaan. Kehittämissuunnitelma on jaoteltu kolmeen tasoon. Lapin ammattiopisto / työelämä, metsäopetus/työelämä ja opiskelija/työelämä. Tällä jaotuksella on pyritty selkeyttämään suunnitelman luettavuutta sekä helpottamaan suunnitelmaan kehittämissuunnitelman lisäämistä.

Kehittämissuunnitelma otetaan käsittelyyn metsäopetuksen tiimipalavereissa. Tiimipalavereissa keskustellaan kehittämissuunnitelmassa olevien kehittämistoimien tilanteesta ja tehdään esityksiä kehittämistoimien vastuuhenkilöiksi. Vastuuhenkilöt nimeää lopullisesti toimipistejohtaja, jolla on tiedossa henkilöstön työaikaresurssit.

Kehittämissuunnitelmaan metsäopetuksen tiimi voi täyttää itse tiedot vastuuhenkilöistä, tavoitteista, aikataulutuksesta. Kehittämissuunnitelma pidetään kaikille saatavana metsäopetuksen tietoverkossa.

Pohdintaa

Tämän opinnäytetyön tuloksena olen päässyt perehtymään syvemmin oppilaitoksen, opiskelijoiden sekä työpaikkojen yhteistyöhön ja sen puutteisiin.

Tämän kehittämistyön aikana olen perehtynyt sellaisiin asioihin, joihin ei välttämättä tulisi oman ”leipätyön” ohessa kiinnitettyä huomiota. Joskus täytyy ravistella itseään, jottei uraudu tekemään vain omaa ja itselle tuttua ja turvallista työsarkaa.

Olen saanut hyvin kokonaiskuvaa siitä, mitä ovat ne asiat joista yhteistyö voisi koostua ja kehittyä. Metsäalalla toimivien pienyrittäjien kanssa yhteistyö koostuu yleensä opettajien henkilökohtaisista kontakteista yrittäjiin. Monesti nämä kontaktit ovat rakentuneet joko aiemman työhistorian, henkilökohtaisen ystävyyden tai sukulaisuuden kautta.

Näinä aikoina kun valtiovalta supistaa monestakin eristä asiasta, mukaan lukien koulutus on entistäkin haastavampaa miettiä oppilaitosten ja työelämän yhteistyötä. Kun henkilöstö- ja aika resursseja vähennetään on selvää ettei välttämättä yhteistyön kehittämiseksi jää resursseja tarpeeksi. Tämä resurssipula koskee niin oppilaitostakin kuin myös työelämää. Metsäalan pienyrittäjät joihin lukeutuu koneyrittäjät sekä metsäpalvelu yrittäjät ainakin täällä pohjois Suomessa Yrittäjien kanssa keskusteluissa tulee myös esiin ongelma työn tehokkuuden kärsimisestä kun otetaan työssäoppija yritykseen. Ei ole aikaa työssäoppijan ohjaukseen koska tulosvaatimus on niin kova. Suuremmilla organisaatioilla kuten metsäyhtiöillä sekä julkisilla organisaatioilla kuten metsähallitus, metsäkeskus ja metsänhoitoyhdistys on monesti paremmat resurssit huolehtia myös yhteistyöstä oppilaitosten kanssa.

Metsäalan opetuksen työelämäyhteistyön rakentuminen lähtee paljolti liikkeelle opettajan henkilökohtaisesta halusta olla mukana pysymässä ajan tasalla nykypäivän yhteistyökumppaneiden arjessa. Käytännössä monet opettajat ovat yhteydessä työelämään omalla ajallaan. Lomien ja viikonloppujen aikana käydään ajamassa kone/kuljetusyrittäjille. Koulun ja työelämän yhteistyö koostuu kuitenkin pääsääntöisesti opiskelijoiden työssäoppimisjaksosta. Näillä jaksoilla opettajat käyvät ottamassa ammattiosaamisen näyttöjä sekä ohjaamassa opiskelijaa. Resurssipulasta johtuen näillä ohjaus / arviointi

käynneillä käydään kuitenkin liian harvoin. Yrittäjien mukaan olisi mukavaa jos oppilaitoksesta oltaisiin muutenkin yhteydessä kun vain näiden edellä mainittujen asioiden tiimoilta. Oppilaitoksen henkilökunta voisi vieraillla yrittäjien luona epävirallisemminkin. Näissä epävirallisissa kohtaamisissa monesti tulee ilmi myös sellaisissa asioita joita ei välttämättä virallisissa tilaisuuksissa tuoda julki.

Henkilökohtaisella tasolla voi olla hankala lähteä kontakteihin ulkopuolisiin tahoihin, koska pelätään oman ammattitaidon kadonneen käytännön työelämään. Tämä pelko on mielestäni turhaa, koska on selvää jos ei ole mukana käytännön työelämässä ettei välttämättä hallitse jokaista ajankohtaista tietoa. Opettajan täytyisikin päästä tästä asenteesta ja tiedostaa, että oma työn kuva on toimia opettajana ja tätä kautta annettava itselle armoa vaikkei olekaan aina ajan hermolla työelämän viimeisimmistä käänteistä. Tämän oivallettuaan, on helpompi lähteä avoimin mielin lähestymään yhteistyötahojen kanssa.

Eräänä keinona opetuksen, oppilaiden sekä työelämän yhteistyön kehittämiseksi järjestään tapahtuma jossa tämä kolmikanta pääsee keskenään kontaktiin konkreettisesti. Oppilaiden keskuudessa on sellaisia, joilla ei ole kontaktia opiskeltavan alan työelämään. Tapahtuma on luonteeltaan sellainen, jossa eri metsäalan toimijat tulevat esittäytymään oppilaitokseen ja kertomaan omasta toiminnastaan. Tässä yhteydessä voisi samalla tehdä rekrytointia tulevaan työntekijä tarpeeseen.

Tämän selvitystyön aikana on tullut esiin erilaisia yhteistyön kehittämis mahdollisuuksia sidosryhmien kanssa. Neuvottelukunnan perustaminen on yksi varteenotettava vaihtoehto. Neuvottelukuntaan kutsuttaisiin jäseniä mm Koneyrittäjiliitosta, Kuljetusalan liitosta (SKAL), Metsähallitus, Metsägroup, Stora Enso, metsäkonevalmistajien edustajia Valmet, John Deere, Ponsse. Myös energia-alan toimijoita kutsutaan mukaan.

Tällainen toimikunta on ollut aikoinaan olemassa, mutta sen toiminta on loppunut ja tuolloin toimikunnan tehtävänä oli vain koulutuksen kehittäminen. Uuden toimikunnan tehtävä olisi laajempi yhteistyön kehittäminen eri sidosryhmien välille.

Lähteet

Eerola, T. & Majuri, M. 2006. Työelämäyhteistyön haasteet ja mahdollisuudet. Vantaa: Dark Oy.

[http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=HE+12/2014 & base=erhe&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORDHallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi KL-Uutiset 6/2014 Koneyrittäjien liitto ry.](http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=HE+12/2014&base=erhe&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORDHallituksen_esitys_eduskunnalle_laeiksi_ammattillisesta_koulutuksesta_annotun_lain_ja_ammattillisesta_aikuiskoulutuksesta_annotun_lain_muuttamisesta_seka_eräksi_niihin_liittyviksi_laeiksi_KL-Uutiset_6/2014_Koneyrittäjien_liitto_ry)

Koramo, M. 2011. Työssäoppiminen ja ammattiosaamisen näytöt ammatillisessa peruskoulutuksessa.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 787/ 2014

Malin, P., & Rikkinen, A. 2006. Henkilökohtaistaminen ja työelämäyhteistyön avain laatuun ja vaikuttavuuteen AIHE- projektin tuloksia

Nurmikumpu, V. 2013. Opinnäytetyö Metsäenergian tuotannon koulutusjärjestelmän kehittäminen.

Opetushallitus 2014. Koulujen ja oppilaitosten sekä yritysten ja yhteisöjen välinen yhteistyö, markkinointi ja sponsorointi

Opetushallitus 2007. Työssäoppimisen opas.

Ranta, R. 2005. Kehittyvä työyhteisö, kehittäminen ja uudistuminen ihmisenä ja organisaationa. Helsinki:YRITYSKIRJAT Oy.

Silvennoinen, M. 2003. Työssäoppiminen on yhteistoiminnan tulosta. Tutkimus työvoimapoliittisesta koulutuksesta ja työssäoppimisesta.

Taloudellinen tiedotustoimisto 2006. Ammatillisesta neuvottelukunnasta työelämäyhteistyön laaturyhmäksi. Opas koulutuksen kehittäjille.

www.lao.fi www.hamk.fi / verkostot / dr. Henrik

Räsänen pdf www.inspirans.fi

Liitteet

Liite 1 Kyselylomake

1(4)

Työelämäyhteistyön kehittäminen Lapin ammattiopiston metsäopetuksessa

Hei!

Olen Tapani Heikkinen ja työssä Lapin ammattiopiston metsäopetuksessa.

Suoritan työni ohella ylempää ammattikorkeakoulututkintoa Karelia ammattikorkeakoulussa Joensuussa ympäristötekniikan koulutusohjelmassa.

Tämä työelämäyhteistyön kehittämiskysely kuuluu opinnäytetyöhöni. Tällä kehittämistyöllä pyritään löytämään hyviä käytänteitä joita voitaisiin ottaa käyttöön kun suunnitellaan opetuksen ja työelämän välistä yhteistyötä.

Alla on kuvattu eri yhteistyön kehittämiseen liittyviä kysymyksiä joihin toivoisin sinun vastaavan. Kysymyksiä on yhdeksän ja vastaaminen voi tapahtua myös nimettömästi.

1.Oletko kiinnostunut työpaikkaohjaaja koulutuksesta?

2.Missä sinun mielestäsi työpaikkaohjaaja koulutus tulisi järjestää? Oppilaitoksessa vai jossain muualla.

Liite 1

2 (4)

3.Mihin vuodenaikaan työpaikkaohjaaja koulutus tulisi järjestää?

4.Olisitko kiinnostunut oppilaitokseen tutustumiseen ja mihin vuodenaikaan tutustuminen tulisi järjestää?

5.Mitä asioita haluaisit oppilaitoksessa sinulle esitettävän? Esim työmaakäynti, opetus oppilaitoksella yms.

Liite 1

3(4)

6.Ottaisitko metsäalan opettajia työelämäjaksolle yritykseesi?

7.Ottaisitko metsäalan opiskelijoita työssäoppimisjaksolle yritykseesi?

8.Ottaisitko metsäalan opiskelijoita muuhunkin työhön kuin metsäkoneella työskentelyyn? Esim. ennakkoravaukset, korjaamotyöt yms.

9.Olisitko valmis tarjoamaan opiskelijoille viikonloppu / loma-aikojen työmahdollisuutta?

Liite 1

4(4)

Tähän voit kirjoittaa omia mielipiteitä/ehdotuksia yhteistyön kehittämisestä.

KIITOS!

Työelämäyhteistyön kehittämissuunnitelma

Taso 1	Lapin ammattiopisto / työelämä
--------	--------------------------------

Kehittämis toimenpide	Tavoitteet	Osallistujat	Seuranta
Työpaikkaohjaaja koulutus	Kattava ohjaajaverkosto	Työssäoppimispaikkojen yhdyshenkilöt Opiskelijat	
Opettajien työelämäjaksot	Opettajan työelämä tiedon päivittäminen	Opettajat	
	Työssäoppimispaikkojen saanti	Opettajat	
	Tiedonsiirto opetuksesta työelämälle	Opettajat / Työelämän edustaja	

Taso 2	Metsäopetus / työelämä
-----------	---------------------------

Kehittämis toimenpide	Tavoitteet	Osallistujat	Seuranta
Palautekyselyt	Opetuksen kehittäminen	Opiskelijat	
Tapahtumat	Yhteyksien luominen työelämään ja muihin oppilaitoksiin	Opettajat / opiskelijat	
Uudet tutkinnon perusteet	Tiedon siirtäminen työelämään	Opettajat	
Työssäoppimisen vastuhenkilö	Yhteistyön lisääminen työssäoppimispaikkojen kanssa	Opettaja	

Liite 2 3(3)

Taso 3 Opiskelija / työelämä

Kehittämis toimenpide

Rekry – päivä

Tavoitteet

Metsäalan toimijat esittäytyvät

Kontaktien luominen

Työpaikan/ työssäoppimispaikan saaminen

Osallistujat

Metsäalan työnantajat

Opiskelijat

Seuranta